

ליל שבת קודש פרשת עקב ה'תש"ם

בליל שבת קודש בסעודה ראשונה דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ה', המדבר מאהבה ויראה, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר (מוהרא"ש נ"י חזר בקיצור על נקודה אחת שבתורה זו של רביז"ל) וצריך לאכללא שמאלא בימינא, פנ"ל, ואף-על-פי-כן צריך לאקדמא את היראה, פי בעל אבדה מחזיר על אבדתו פמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה [קדושין ב:]: 'דרבו של איש לחזר אחר אשה משל לאדם, שאבדה לו אבדה' וכו'. פרוש: פי אהבה הוא פחינת איש, ויראה היא פחינת אשה פידוע, ועל-בן צריך להקדים את היראה, פי אז תבוא אליו האהבה ממילא, פי האהבה הולכת ומחזרת אחר היראה תמיד, פי בעל אבדה מחזיר אחר אבדתו פנ"ל, עיין שם כל זה בדברי רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה עיקר תכלית האדם בזה העולם שיזכה לבוא אל אהבת השם יתברך, שיאהוב אותו יתברך בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו, ויהיה אהבת השם יתברך תקועה בלבו כיתד חזק בל תמוט, ויומם ולילה יחשוב מאהבתו יתברך, ואיך שמוכן למסור כל מה שיש לו בשביל אהבתו יתברך, וכמוזכר הרבה פעמים תורה את מצות אהבת השם, וכמו שכתוב (דברים ו') תיכף ומיד אחר אמונת הייחוד שהוא שמע ישראל וגו', ואהבת את הוי"ה אלהיך וגו', כי עיקר הדביקות אליו יתברך הוא על ידי אהבה, וכשאדם זוכה לאהבת השם, אזי נפשו כוספת ומתגעגעת אחריו יתברך תמיד, בבחינת (שיר השירים ב') כי חולת אהבה אני, אבל לא בפעם אחת באים אל מדריגה זו, ומוכרחים מקודם להקדים את היראה, להתיירא מלפניו יתברך, ולרעוד ולפחד מלפני הדר גאונו יתברך, והנה עיקר שלימות היראה, הוא יראת הרוממות, לירא ממנו יתברך בגין דאיהו רב ושליט, עיקרא ושרשא דכולא עלמין, וכמובא בזוהר (בראשית י"א:), אבל מקודם צריכין להתחיל עם יראת העונש, ואחר כך באים לידי יראת הרוממות, וכמובא בדברי רביז"ל (שיחות הר"ן סי' ה') שעיקר העבודה בתחילה היא רק מחמת יראת העונש, ובלי יראת העונש אי אפשר להתחיל כלל בעבודת ה', ואפילו צדיקים צריכים גם כן יראה, כי עובדי מאהבה הם מועטים מאד מאד, ועיקר הוא יראת העונש, כי היראה עלאה בגין דהוא רב ושליט וכו', היינו יראת הרוממות, לאו כל אדם זוכה לזאת היראה, אבל עיקר העבודה הוא רק על-ידי יראת העונש אצל רוב בני אדם עיין שם, ולכן

בתחילה בוודאי צריך האדם להתחיל עם יראה פשוטה, היינו יראת העונש, שמפחד שלא יוענש באיזה עונש קשה ומרה אם יעבור על דברי תורה חס ושלום, והיראה הזו יוליך אותו על דרך הנכון, להגיע אל יראת הרוממות, לפחד מהדר גאונו יתברך, שהוא רב ושליט דכולא עלמין, וכשזוכה ליראה כזאת, אזי האהבה בא ממילא, שמתחיל לאהוב אותו יתברך באהבה עזה מאד, כי מכיר שכל חיותו וקיומו רק ממנו יתברך, וזה מוליד בלבו אהבתו יתברך, עד שאינו יודע כלל מה לעשות מגודל אהבתו אליו יתברך, וזהו עיקר התכלית, אשרי הזוכה להגיע אל יראה ואהבה כזאת.

והנה רביז"ל מדמה את ענין השגת אהבה ויראה, לענין מציאת איש ואשה, כי איש הוא בחינת אהבה, ואשה היא בחינת יראה, ודרכו של איש לחזור על אשה, משל, לאדם שאבדה לו אבידה, מי חוזר על מי? בעל אבידה מחזר על אבידתו (קידושין ב:), ואם כן יוצא מכאן לימוד נורא מאד לענין שלום בית, שאדם צריך מאד לכבד ולייקר את אשתו, ולדעת שעיקר היראה תלויה בה, בבחינת (משלי ל"א) אשה יראת ה' היא תתהלל, ואם יזכה למצוא אותה, ולהיות בשלום עמה, בזה ישלים עצמו במדת היראה, ואזי האהבה יבא ממילא, ויזכה להתדבק בו יתברך באמת, כי לעולם שני הנשמות של האיש והאשה למעלה הם נשמה אחת, ורק למטה ההתקשרות וההתאחדות שלהם הוא בהעלם (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' רס"ה), כי זה נולד לזוג הורים אחד, וזו נולדה לזוג הורים שני, והיראה והאהבה נתפרדו זו מזו, ומחמת זה, כשאדם הוא פלג גוף ועדיין לא נתחתן, עוברים עליו נסיונות קשות ומרות מאד, כי עדיין לא קנה לעצמו מדת היראה והאהבה כראוי, אבל כשזוכה להתחתן לשם שמים, ולהיות בשלום עם אשתו, ולכבד ולייקר אותה כראוי, אזי נשלם אצלו מדת היראה, שהרי מצא אשה יראת ה', ואזי האהבה בא ממילא, והוא מתעטר בשני מדות אלו בשלימות.

והנה על האדם לזכור, שמחמת שהאשה היא מדת היראה, ונקראת בחינת עצם, כלפי האיש שנקרא בחינת בשר, לכן קשה ביותר לפיכך אותה, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה פרשה י"ז סי' ח') שאלו, מפני מה האיש נוח להתפתות ואין האשה נוחה להתפתות, אמר להן, אדם נברא מאדמה, וכיון שאתה נותן עליה טפה של מים מיד היא נשרית, וחוה נבראת מעצם, ואפילו אתה שורה אותו כמה ימים במים אינו נשרה, עיין שם, ולכן צריך להיות לאדם יראת שמים אמיתי, ויזהר מאד לא לפגום בכבודה ולא לצער אותה, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (בבא מציעא נט.), לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו, שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה,

ואדרבה, יכבד וייקר מאד את אשתו (שיחות הר"ן סי' רס"ד), ועל ידי זה ימשיך על עצמו כל הברכות שבעולם, וכמו שאמרו (שם) לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, ויזכה לעשירות ממש, וכמו שאמר רבא (שם) אוקירו לגשייכו כי היכי דתתעתרו, תכבדו נשותיכם כדי שתתעשרו, כי עיקר הצלחת האדם תלוי בשלום ביתו, ואשרי מי שזוכה לשמור על שלום ביתו כראוי.

והנה עיקר מדת אהבה ויראה מקבלין מן הצדיק (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' י"ז), כי כל מה שאדם זוכה להיות מקורב אל צדיק אמיתי, כן נמשך עליו השגה אמיתית ביראת ואהבת ה', כי על פני הצדיק תמיד שורה יראת ה' טהורה, וכן רואין אצלו גודל אהבתו אליו יתברך, ואיך שמוכן למסור את הכל בשביל אהבתו יתברך, ולכן כל מה שאדם מקורב אל צדיק אמיתי, כן נמשך עליו מדות אלו, וגודל היראה שהיה שרוי אצל רביז"ל ידוע אצלינו, וכמו שסיפר מוהרנ"ת ז"ל (חיי מוהר"ן סי' רמ"ג) שדרכו של רביז"ל היה תמיד, שאפילו כשהיה מדבר עם בני אדם שיחות חולין, היה רגלו ורוב גופו מרתתין מאד, והיה רגלו מזדעזע ממש מאד, וכשהיה נסמך על השולחן, היה השולחן עם כל שאר אנשים הנסמכים על השולחן, גם-כן מרתתין מחמתו, כי היה רגלו וגופו מרתת ומזדעזע תמיד, ומי שלא זכה לראות היראה שהיתה מונחת על פניו תמיד לא ראה יראה מעולם, עיין שם, ולכן כל מה שאדם זוכה להיות מקורב אל צדיק כזה, כן נמשך עליו יראה, ואזי האהבה בא ממילא, וזוכה להתדבק בו יתברך באמת.

וסיפר מוהרא"ש נ"י, שהגאון הבעל "בית הלוי" מבריסק ז"ל היה ידוע ומפורסם לגודל צדקתו ויראתו, ופעם אחת בא איזה קצב לפניו לדין תורה, ואבד את הדין תורה, והתחיל הקצב לבזות ולקלל את ה"בית הלוי" בפניו, וכמעט שהכה אותו, וה"בית הלוי" עמד מעוטף בטליתו בשקט, וראשו כפף בהכנעה, ושמע כל הביזונות והקללות של הקצב, ולא ענה לו דבר, וכשראה הקצב שאיו הרב משיב לו דבר, הסתובב ויצא מן הבית, למחרת הלך לשדה לרעות שוורים, והתפרץ אחד מן השוורים, ונגח אותו עד למוות רחמנא ליצולן, וכששמע ה"בית הלוי" שמת הקצב, התחיל לבכות ולהתאונן מאד, "אהה, בשבילי נענש יהודי, אוי לי ואוי לנפשי וכו'", וכששמע בנו הגאון רבי חיים מבריסק ז"ל, איך שאביו מצטער כל כך, ענה ואמר לו, אבא, הלא ביזה וקילל אותך, וגם רצה להכות אותך, ואיך אתה מצטער עליו כל כך, אזי עוד הפעם התחיל אביו להתאונן ולבכות, "איך יהודי יענש בשבילי?" ולא קירר עצמו בזה, אלא הלך להלוויה שלו ובכה עליו הרבה, וכן קיבל על עצמו

לומר עליו קדיש, ולצום ביום היארצייט שלו בכל שנה ושנה, הרי רואים את גודל היראת שמים של הצדיקים, מה שאי אפשר לתאר ולשער כלל, ולכן אשרי מי שזוכה להמשיך על עצמו קצת מעוצם יראתם ואהבתם, ואז טוב לו בזה ובכא לנצח, אשרי לו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה כתיב בפרשת השבוע (דברים י') ועתה ישראל מה הוי"ה אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את הוי"ה אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את הוי"ה אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך, ויש להבין, מהו פירוש "כי אם ליראה את הוי"ה אלקיך" שמשמעה מיעוט, שהקדוש ברוך הוא שואל רק את זה, והלא אחר כך כתיב "ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו וגו'" היינו עוד דברים, נמצא שאינו שואל "כי אם ליראה"? אבל על פי דברי רביז"ל הנ"ל מובן הענין מאד, כי דרכו של איש לחזור אחר אשה, ואם זוכין ליראה, אזי האהבה ממילא בא, ולכן עיקר מה ששואלין מן האדם הוא "כי אם ליראה", ואם יזכה ליראה באמת, אזי האהבה יבא ממילא, וזהו ביאור המשך דברי הפסוק, "ועתה ישראל" ואמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה פרשה כ"א סי' ו') אין ועתה אלא לשון תשובה, שנאמר ועתה ישראל וגו', כי עיקר התשובה הוא כשאדם עושה התחלה חדשה מעתה, ושוכח את כל העבר שלו, והוא כתינוק שנולד ממש, כי אז יכול להרים ולהגביה את עצמו להגיע אל מה שצריך להגיע, מה שאין כן כשתמיד חושב על העבר, איך שלא הצליח עד עכשיו, ואיך שנכשל במה שנכשל, אז קשה לו מאד לחזור בתשובה, ולכן "ועתה ישראל" היינו שתעשו התחלה חדשה מעתה ומעכשיו, "מה הוי"ה אלקיך שואל מעמך" הקדוש ברוך הוא שואל מעמך בחינת מ"ה, שהוא שם הוי"ה במילוי אלפין כזה: יו"ד ה"א וא"ו ה"א, העולה בגימטריא מ"ה, ועולה גם בגימטריא אד"ם, כי עיקר שלימות האדם כשהוא בבחינת מ"ה, ומבטל את עצמו לגמרי מלפניו יתברך, בבחינת (שמות מ"ז) ונחנו מה, ואזי יראתו מלפניו יתברך, יראה אמיתית, בגין דאיהו רב ושליט, ולא יראת העונש שנחשב כיראת עצמו, שמתירא לנפשו שלא יקבל עונש, כי כשאדם הוא בבחינת מ"ה לגמרי, ואינו חושב מעצמו כלל, אזי יראתו הוא יראת ה' טהורה, וזהו "מ"ה הוי"ה אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה את הוי"ה אלקיך", כי כשתהיה בבחינת מ"ה אזי תזכה ליראת שמים אמיתית, וזהו "ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו", היינו בחינת דרך הנ"ל המוזכר בגמרא (קידושין ב:) דרכו של איש לחזור אחר אשה, כי כשתזכה ליראה, אזי ממילא תבא לאהבה, כי דרכו של איש לחזור אחר אשה, ומיד שיש אשה יראת ה', יש אהבה, ואז בא לשלימות העבודה, בבחינת "ולעבוד את הוי"ה אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך", כי כבר

מוכן למסור את הכל בעבור אהבתו יתברך, שזהו תכלית העבודה, והשם יתברך יזכינו להיות מקורבים אל צדיקים אמיתיים, ולקבל מהם מדת האהבה והיראה באמת, עדי נזכה לעבדו יתברך באמת ובתמים כל ימי חיינו מעתה ועד עולם אמן ואמן.

בוקר שבת קודש פרשת עקב ה'תש"ם

בשבת קודש בבוקר, בעת קידושא רבא, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד בסיפורי מעשיות של רביז"ל במעשה מהבנים שנחלפו דף ש"ז, עיין שם.

ואמרו לו (הינו גם-בן השרים הנ"ל, פי כל זה הוא המשך דבריהם): הנפיון יהיה, אם אתה חכם כזה: היות שיש כאן גן, שנשאר מן המלך שהיה, שהוא היה חכם גדול מאד; והגן הוא נפלא מאד מאד, שגדלים בו פלי מתכות פלי פספ וכלי זהב, והוא נפלא ונורא מאד, אך אי-אפשר לכנס בו, פי פשנכנס בו אדם, אזי תכף מתחילין שם לרדפו, ורודפין אותו, והוא צועק, והוא אינו יודע כלל ואינו רואה מי רודף אותו, וכך הם רודפין אותו, עד שמבריחין אותו מן הגן, על פן נראה אם אתה חכם, אם תוכל לכנס אל הגן הזה, ושאל אם מפים את האדם הנכנס; אמרו לו, שהעקר שרודפין אותו, והוא אינו יודע כלל מי ומי רודף אותו, ובורח בבהלה גדולה מאד, פי כן ספרו להם בני אדם שנכנסו לשם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל ממשיך לספר, ואמרו לו (הינו גם-בן השרים הנ"ל, פי כל זה הוא המשך דבריהם): הנפיון יהיה, אם אתה חכם כזה: היות שיש כאן גן, שנשאר מן המלך שהיה, שהוא היה חכם גדול מאד; והגן הוא נפלא מאד מאד, שגדלים בו פלי מתכות פלי פספ וכלי זהב, והוא נפלא ונורא מאד, כי הגן הוא העולם הזה, שנברא בשביל התכלית שיוכה האדם להכיר את השם יתברך, ואז העולם נתהפך לגן עדן, כי מיד שממשיך עידונא דנחלא עלאה, היינו העידונים של השגות אלקותו יתברך, למטה בזה העולם, העולם הזה נתהפך לגן עדן, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים, (ברכות ל"ד:) גן לחוד ועדן לחוד, כי

יש שני בחינות, גן ועדן, והעיקר לקשר שניהם ביחד, ולהמשיך לתוך הגן את העדן, ואזי יש לו גן עדן (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' רפ"ו), אבל אם לא, יש הגיהנום חס ושלום, כי הגן עדן והגיהנום הם בזה העולם (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' כ"ב), ופעם אמר רביז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' קי"ט) הנה הכל אומרים, שיש עולם הזה ועולם הבא, והנה עולם הבא, אנו מאמינים שיש עולם הבא, אפשר יש גם עולם הזה גם-כן באיזה עולם, כי בכאן נראה שהוא הגיהנום, כי כולם מלאים יסורים גדולים תמיד, עיין שם, כי רק האדם שזוכה לידבק את עצמו בו יתברך, זוכה להשגת הגן עדן בזה העולם, אבל אם לאו, יש לו גיהנום רחמנא ליצלן, ובאמת גם הגיהנום הוא בחינת גן, כי גיהנום הם אותיות ג"ן היו"ם, רק הוא גן עראי של גשמיות עולם הזה, בבחינת (ישעיה כ"ב) אכול ושתו כי מחר נמות, שהולך בשרירות לבו היום, כי למחר ימות, אבל מי שמשתכל על התכלית הנצחי, ויודע שצריך להגיע אל ביתו העליון, ולחזור אליו יתברך, אזי הוא ממשיך על עצמו בזה העולם השגות אלקותו יתברך, ואזי יש לו תענוגי הגן עדן ממש.

גם מובא בתיקונים (תיקון י"ג) גן דא אורייתא, כי יש חמישים ושלוש פרשיות בתורה, העולים בגימטריא ג"ן, כי עיקר הגן בזה העולם מוצאין על ידי התורה הקדושה, שהם כלליות כל המצוות והסיפורים של התורה, המתלכדים בעניני עולם הזה, והתורה מגלה לנו איך שיש אלקות בכל פרט ופרט של הבריאה, אפילו בתוך העולם העשייה הזה, ודומם צומח חי מדבר, כולם לבושים לגבי אור האין סוף ברוך הוא, ולכן התורה היא הגן עדן של עולם הזה, שזהו הכלי כסף וכלי זהב שגדלים בגן המלך הנ"ל, שהם נשמות ישראל הקדושים המטיילים בספרי התורה הקדושה, והוא גן נהדר ונפלא מאד, אשרי הזוכה ליכנס לתוכה.

אך אי-אפשר לפנס בו, כי פשנכנס בו אדם, אזי תכף מתחילין שם לרדפו, ורודפין אותו, והוא צועק, והוא אינו יודע כלל ואינו רואה מי רודף אותו, וכך הם רודפין אותו, עד שמבריחין אותו מן הגן, כי לא כל אדם זוכה ליכנס לתוך הגן עדן שיש בזה העולם, כי יש כח המדמה שמבלבל ומערבב דעת האדם (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' כ"ה), ונדמה לו שרודפין אותו ומבריחין אותו מן הגן, שהם כלליות הבלבולים והמניעות שעוברים על כל אדם שרוצה ליכנס אל עבודת השם יתברך, שנדמה לו כאילו מרחיקין אותו ואין צריכין אותו מלמעלה, כי הנה רוצה להיות עובד ה' ואיש כשר, והנה דייקא אז מתחיל לעבור עליו כל מיני ירידות ונפילות, וכל מה שרוצה לצאת מעוצם שפלותו וירידתו, כך מתגבר עליו הבעל דבר להפיל אותו, והאדם צריך להיות גבור חיל לא לעזוב את מקומו, ולא להפסיק כיסופיו

ורצונותיו להתקרב אליו יתברך, כי כל המניעות והבלבולים הם רק באחיזת עינים, דמיונות של שוא, למען הבחירה והנסיון, לראות אם רצונו חזק באמת להתקרב אליו יתברך, ואם אין האדם מניח את מקומו בשום פנים ואופן, אזי זוכה לעבור על הכל בשלום, וליכנס אל תוך הגן, ולהתענג שם על נועם זיו השכינה, ולכן בתחילה כשנכנסים לתוך הגן מתחילין לרדוף אותו, והוא צועק ואינו יודע כלל מי רודף אותו, כי באמת הוא רודף את עצמו על ידי תאוותיו ומדותיו הרעות, כמו שנאמר אצל התוכחה (ויקרא כ"ו) ורדף אותם קול עלה גרף ונסו מנוסת חרב ונפלו ואין רודף, שנסים ורודפים, ואין אף אחד רודף אותו, וכן מצינו כמה פעמים בדברי חכמינו הקדושים שהאדם נרדף מעצמו, כמו (עירובין מ"א:) מי שהוציאוהו רוח רעה, ופירש"י שנכנס בו שד, ונטרפה דעתו ומתחיל לרוץ חוץ לחתום, וכן (שבת כ"ט:) המכבה את הנר מפני רוח רעה, שנכנס בו מרה שחורה ועצבות, ונוח לו לשבת בחושך, וכן (גיטין ס"ז:) מי שאחזו קורדייקוס, שהוא שידה הבאה משתיית יין חדש מנתו, כי בכל אלו הדברים, אין אף אחד רודף אותו, ואינו צריך להיות במרה שחורה, רק האדם רודף את עצמו, ואלמלא היה לו יישוב הדעת אמיתי היה מכיר שאינו צריך לברוח כלל, רק לברוח אליו יתברך, ואזי ישאר תמיד בתוך הגן.

על פן נראה אם אתה חכם, אם תוכל לפנס אל הגן הזה, כי לזה בוודאי צריכין חכם אמיתי, מחוכם בחכמת התורה, שיכול ליכנס אל הגן של עולם הזה, שהוא הגן של התורה הקדושה, ולישאר שם בקביעות עצום ולא לברוח.

ושאל אם מכים את האדם הנכנס; אמרו לו, שהעקר שרודפין אותו, והוא אינו יודע כלל מי ומי רודף אותו, ובורח בבהלה גדולה מאד, פי כן ספרו להם בני אדם שנכנסו לשם, כי העיקר רצה לדעת אם מכין את האדם הנכנס לשם, כדי שיכין את עצמו להכות חזרה, כי האדם צריך להיות מוכן לעמוד נגד רשעים ולא לפחד מהם כלל, וכמו שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות ס"ב:) אם בא להרגך השכם להרגו, כי אין להתפעל כלל מרשעים ומעזי פנים שבדור, שמגביהים ידים על נפשות עניים ואביונים, להכות אותם מכות רצה ולגזול מהם חיותם, רק צריכין להחזיר להם כדי רשעותם, וללמד אותם לקח למען ידעו שלא מרימים יד על בן אדם, ולכן רצה הבן מלך לדעת אם מכין שם בגן, כדי להכין עצמו למלחמה, וכשאמרו לו העיקר שרודפין אותו, אזי הבין שזהו רק דמיון בעלמא, ועל ידי חכמתו יכול ליכנס ולצאת לשם בשלום, והשם יתברך יזכינו לחכמה ושכל דקדושה, ולמצוא את הגן עדין שיש בוה העולם, עדי נוכה להתענג שם על נועם זיו השכינה, ולהכלל בו יתברך לגמרי, מעתה ועד עולם אמן ואמן.

סעודה שלישית פרשת עקב ה'תש"ם

בסעודה שלישית, סעודת רעווא דרעוויין, דיבר מוהרא"ש נ"י דיבורים נוראים ונפלאים מאד על פי דברי רביז"ל בליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' צ"ה, המדבר מפרנסים ומנהיגי הדור שצריכים להשמר מגיאות, עיין שם.

פתח ואמר מוהרא"ש נ"י, רביז"ל אומר, בשפרנסי הדור ומנהיגי הדור נתגאים, אזי הקדוש-ברוך-הוא מקים עליהם בני אדם שיחלוקו וידברו עליהם, כדי שלא יזוהו דעתם עליהם, כמו שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה (יומא כ"ב:): 'אין ממנים פרנס על הצבור אלא אם כן קפה של שרצים תלוי מאחוריו' וזה פרוש: סוד שמוכא ב"עין-החיים" שער אריך אנפין פרק י"ב 'אחורים דמ"ה, תסיר מ"ה נשאר פ"ה' פרוש, על-ידי קפה של שרצים שתלוי מאחוריו, על-ידי-זה מחזיק את עצמו בבחינת מה ואפס ואין, וכשמסיר ממנו מה, שאין מחזיק את עצמו למה, אלא שהוא מתגאה, אזי נשאר פה, הינו שבני אדם פותחים את פיהם ואומרים חזר לאחוריק, ומבזים אותו, עד כאן לשון רביז"ל.

והסביר מוהרא"ש נ"י, כי הנה רביז"ל מגלה לנו כאן יסוד גדול במדת הענוה, ואיך האדם צריך לשמור עצמו בכל עת מאיזה פניה של ישות וגאווה, ובפרט גדולי ומנהיגי ישראל, צריכין להיות ענוים ושפלים מאד, שלא יכנס בהם שום מחשבה של ישות וגאווה, כי דייקא זהו שלימות הפרנס והמנהיג, כשמושל על אנשים בענוה ובשפלות יתירה, ואינו מחזיק טובה לעצמו כלל, וכל מוח מחשבתו הוא לעזור לכל הבריות כולם, ואינו מחפש שום כבוד וגדולה לעצמו, כי לפעמים על ידי מחשבה אחת של ישות וגאווה יכול לאבד את הכל חס ושלום, וכמו שפעם אמר הבעל שם טוב הקדוש זי"ע לנכדו הבעל דגל מחנה אפרים זי"ע, כשהיה ילד, והחזיק אותו על ברכיו, ואמר לו, תדע שיושב כאן אחד ששומע תורה לא מפי מלאך ולא מפי שרף אלא מפי הקדוש ברוך הוא בעצמו, ומפחד בכל עת ורגע שלא יפול לנוקבא דתהומא רבא, על ידי מחשבה אחת של ישות, כי תכלית כל העבודה הוא להגיע אל ביטול כזה שלא ידע האדם מעצמו כלל, ויהיה כל כך נכלל בו יתברך, עד שלא יהיה לו שום ישות ומציאות בזה העולם כלל, וזהו סוד הגמרא הנ"ל (יומא כ"ב:): אין ממנין פרנס על הצבור אלא אם כן קופה של שרצים תלוי מאחוריו, שאם תזוח דעתו עליו אומרין לו חזור לאחוריק, ופירש"י קופה של שרצים, דופי משפחה עיין שם, היינו כמו דוד שבא מרות המואביה, כמבואר שם בגמרא, כי על ידי שאדם זוכר תמיד את החסד הנם שעשה עמו הקדוש ברוך הוא, שקירב אותו לעבודתו,

ואין זה מצד עצמו או מצד ייחוסו כלל, אזי תמיד יהיה בענוה ושפלות יתירה, וינהיג נשמות ישראל בדרך הנכון להגיע אל תכליתם הנצחי.

והנה רבינו"ל מלביש דבר זה בסוד המובא בכתבי האריז"ל (עץ חיים שער אריך אנפין פרק י"ב) אחוריים דמ"ה, תסיר מ"ה נשאר פ"ה, פירוש, כי שם מ"ה הוא הוי"ה במילוי אלפין כזה: יו"ד ה"א וא"ו ה"א, שעולה בגימטריא מ"ה, וכשכותבין אותו באחוריים, שחוזרים בכל פעם לתחילת השם כזה: יו"ד, יו"ד ה"א, יו"ד ה"א וא"ו, יו"ד ה"א וא"ו ה"א, אזי עולה בגימטריא ק"ל, ואם תסיר ותחסיר מק"ל (מאה ושלושים) את השם מ"ה (ארבעים וחמש), אזי נשאר פ"ה (שמונים וחמש), ומפרש רבינו"ל בדרך גורא ונפלא את דברי האריז"ל, על פי ההשגה הנ"ל, שכל זמן שאדם מחזיק את עצמו לכולם, ומסתכל תמיד על קופה של שרצים התלוי לאחוריו, שזהו בחינת האחוריים של השם מ"ה, אזי זוכה לענוה ושפלות באמת, אבל מיד שמסיר ממנו מ"ה, שאינו מחזיק את עצמו לכולם, אלא שהוא מתגאה, אזי נשאר פ"ה, היינו שבני אדם פותחים את פיהם ואומרים לו, חזור לאחריך, ומכזים אותו, כי בכל הבזיונות והשפיכות דמים שאדם סובל בזה העולם, יש בהם סיבה וטעם מלמעלה, להביא את האדם לידי ענוה ושפלות, כי כששומע את בזיונו, איך שבני אדם מחרפין ומגדפין אותו, בוודאי נשבר לבו בקרבו מאד, ואינו יכול להתגאות, אבל אז הוא גם נמצא בסכנה גדולה, כי יכולין להחליש את דעתו ולהפיל אותו מעבודתו לגמרי חס ושלום (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' קפ"א), ובפרט כשיוצא לריב נגדם, ולהראות להם שאינו כמו שאומרים, אזי יכול ליפול מכל מדריגותיו חס ושלום, ולכן צריכין להיות חכם גדול מאד, לשמוע בזיונו ולידום ולשתוק (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' ו'), ואזי על ידי שתיקתו עולה למדת הכתר ונכלל בו יתברך לגמרי, ועל ידי זה מתגבר על כל שונאיו.

וזהו כלליות המחלוקת שיש על הצדיקים שיש בכל דור ודור, שקמים עליהם רשעים אנשי בליעל, ומדברים עליהם כל דבר אסור, מה שלא עלו על לבם כלל, ומחרפים ומזכים אותם בראש כל חוצות, ולכאורה פלא הוא, מאיפוא יבא דבר כזה, שידברו על צדיקים דברים שאין בהם ממש, לא מהם ולא מקצתם? אבל הסיבה הוא כנ"ל, כדי שיהיה לבם נשבר בקרבם ושיחזיקו עצמו בענוה ובשפלות, כי הדיבורים של הרשעים הם כמו הקופה של שרצים התלוי מאחוריו של הצדיק, שמזכירים אותו בכל עת שאינו כלום, והוא בורח בכל פעם אל השם יתברך, ושופך את לבו הנשבר והנדכא לפניו יתברך, וזה מכנים בו יותר ענוה ויותר שפלות, ועל ידי זוכה להגיע אל מה שצריך להגיע.

והנה לכאורה צריכין להבין, שהרי מצינו שהיה מחלוקת על גדולי הצדיקים שהיו מימות עולם, כגון על האבות הקדושים, ועל משה רבינו עליו השלום, שהתורה מעידה עליו, (במדבר י"ב) והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, וכן על הנביאים ועל התנאים והאמוראים וכו', והם בוודאי אחזו בתכלית שלימות הענוה, ואף על פי כן היה עליהם מחלוקת ומריבות כל ימי חייהם, וכמו שכותב הרה"ק רבי אלעזר זי"ע בנו של הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע במכתב (נדפס בסוף ספר "נועם אלימלך") אודות המחלוקת שנתעורר בעוונותינו הרבים על הרב מזעליחוב (הוא הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע), שאלתי את אדוני אבי (הרבי ר' אלימלך זי"ע), והשיב לי בזה הלשון, מה זה חידוש אצלכם? כבר היה לעולמים דברים כאלו, מצינו אברהם אבינו שהפילו אותו נמרוד לכבשן האש וכו' וכן היה על כל הצדיקים עיין שם, ולכאורה למה הוצרכו לזה, הלא אחזו בתכלית הענוה? אבל גם זה סיבה מן השמים, שמרחמים עליהם, מאחר שיגעו וטרחו כל כך בעבודת השם יתברך כל ימי חייהם, והגיעו אל מה שהגיעו, שלא יכנס בהם שום מחשבה כלשהו של ישות וגאווה, כי מאחר שהגיע הצדיק להשגות ומדריגות רמות בעבודת השם יתברך, יתכן שפעם יכנס בו איזה מחשבה כלשהו, ראה אל מה הגעתי וכו', ועל זה שומרים את הצדיקים מלמעלה שלא יתחיל ליכנס בהם שום מחשבה והרהור כלשהו של ישות, ומקימים עליהם רשעים ובעלי מחלקות שרודפים אותם בכל מיני רדיפות וחרפות ובזיונות, ואזי בלתי אפשר שיכנס בהם שום מחשבה של ישות, כי הם מסוככים עם חרפות ובזיונות תמיד, ולבם נעשה חלל בקרבם ממש, ועל ידי זה נשארים דביקים בו יתברך בדביקות אמיתי תמיד.

ואמר מוהרא"ש נ"י, שבאמת כשיש לאדם קצת יישוב הדעת אזי רואה שכל הענין של ישות וגיאיות הוא שטות ודמיון גדול, ואינו מתאים אל האדם כלל, וכמו שאומר רביז"ל (ליקוטי מוהר"ן חלק א' סי' קצ"ד) מי שרוצה כבוד הוא שוטה עיין שם, כי כל מה שאדם זוכה להרגיש אלקותו יתברך החופף עליו תמיד, כן נתבטל ישותו ממנו, ואינו חושב מעצמו כלל, כי הלא רק הקדוש ברוך הוא נמצא כאן, ואין לי שום מציאות בפני עצמי כלל, אבל מיד שמתחיל לחשוב מעצמו, ועושה מעצמו ישות ומציאות, הרי הוא דוחה מעל עצמו את השכינה הקדושה, כי אומר הקדוש ברוך הוא, אין אני והוא יכולין לדור בעולם (סוטה ה.), ולכן מובא בספרים הקדושים (עי' בספר יושר דברי אמת בשם הרה"ק רבי מיכל מזלאטשיב זי"ע), שלכן לא מצינו מצוה מפורשת בתורה על ענוה ושפלות, כי לא שייך לצוות האדם על זה, כי מיד שיתחיל לעשות פעולות ומעשים להיות עניו, הרי כבר יש לו ישות והוא בעל גאווה, כי כל התנועות והפעולות שעושים להיות כמו עניו הם רק חניפה (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' כ"ב), כי רוצה

לישא חן בעיני בני אדם, והוא תכלית הישות והגאווה, עיקר הענוה כשאינו יודע מעצמו כלל, ועל זה לא שייך לצוות האדם בפירוש, רק צריך להכניס בתוכו אמתת מציאותו יתברך, עד שיתבטל ישותו לגמרי, ולכן אשרי מי שזוכה להיות מקורב אל צדיקים אמיתיים שהם ענוים ושפילים באמת, כי אז גם עליו יהיה נמשך מענוותנותם ומשפלותם, והוא סימן אם אדם מקורב אל צדיק אמיתי, כשנופל עליו שפלות (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סי' ע"ב), ואז יזכה לעלות ולהתדבק בו יתברך בדביקות אמיתי ונצחי, אשרי לו ואשרי חלקו.

וקישר מוהרא"ש נ"י את ענין הנ"ל לפרשת השבוע בקשר נורא ונפלא מאד, כי הנה כתיב בפרשת השבוע (דברים י'), ועתה ישראל מה הוי"ה אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את הוי"ה אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את הוי"ה אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך, ויש לדקדק מהו השאלה וההקדמה של "מה הוי"ה אלקיך שואל מעמך", היה יכול לכתוב "ועתה ישראל הוי"ה אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו'", אבל על פי דברי רביז"ל הנ"ל מובן הענין מאד, כי זה גופא השם יתברך שואל מעמך, היינו בחינת מ"ה הנ"ל, שתהיה בטל ומבוטל לגמרי, ולא יהיה לפני מראה עיניך כי אם אמתת מציאותו יתברך לבד, וזה "מעמך", שממך בעצמך תזכה לראות שמו יתברך לפני עיניך, ולא יהיה לך שום ישות ומציאות בפני עצמך כלל, ועל זה ממשך הפסוק, איך תזכה לזה? הרי לא יכולים לעשות פעולות ומעשים להגיע אל ענוה ושפלות, "כי אם ליראה את הוי"ה אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו וגו'", היינו על ידי שיהיה לך יראת ואהבת השם, ותדקדק לקיים את כל מצוות התורה כראוי, על ידי זה תתבטל כל ישותך ממילא, ולא תרגיש כי אם אמתת מציאותו יתברך לבד, והשם יתברך יזכינו להגיע את מדת הענוה והשפלות באמת, עדי נזכה להכלל בו יתברך לגמרי מעתה ועד עולם אמן ואמן.

